

عنوان:

بررسی نقش شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی در توسعه کشاورزی و اشتغال فارغ التحصیلان بخش کشاورزی
استان زنجان

جعفر یعقوبی^۱، مریم یعقوب زاده^۲

۱. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه زنجان ۲. کارشناس ترویج و آموزش کشاورزی

Yaghobi@znu.ac.ir

این مطالعه در تابستان ۱۳۸۷ در استان زنجان انجام شده است.

آدرس: زنجان- کیلومتر ۶ جاده تبریز- دانشگاه زنجان- گروه ترویج و آموزش کشاورزی
تلفن: ۰۲۴۱۵۲۳۴۹ همراه: ۰۲۴۱۲۵۴۱۰۰۵۴ فاکس: ۰۲۴۱۲۲۸۳۲۰۲

چکیده

بخش کشاورزی ایران با فرصت‌های ارزشمند و چالش‌های جدیدی در عرصه داخلی و محیط جدید اقتصاد جهانی مواجه است. یکی از این فرصت‌ها داشتن نیروی انسانی تحصیل‌کرده غنی در گرایش‌های مختلف کشاورزی است. بی‌شک در صورتی که تصمیمات به‌هنگام و کارساز توسط سیاستگذاران و برنامه‌ریزان این بخش در جهت استفاده از دانش آنان اتخاذ نشود، این فرصت‌گرانبها به تهدید تبدیل خواهد شد. یکی از راهکارهایی که طی چند سال گذشته در این راستا صورت گرفته تاسیس شرکت‌های خدمات توسعه کشاورزی است. با توجه به سپری شدن چند سال از تاسیس و به‌کارگیری این شرکت‌ها این سوال مطرح است که آیا این شرکت‌ها که با هدف ایجاد اشتغال برای فارغ‌التحصیلان کشاورزی و توسعه کشاورزی ایجاد شده‌اند، در رسیدن به اهداف موفق بوده‌اند؟ هدف این مقاله بررسی میزان تحقق اهداف این شرکت‌ها در زمینه توسعه کشاورزی و ایجاد اشتغال برای فارغ‌التحصیلان کشاورزی و تعیین موانع تحقق اهداف آنها بود. این تحقیق به روش پیمایشی انجام شده است و از نوع توصیفی - اکتشافی می‌باشد. جامعه آماری این تحقیق را اعضای شرکت‌های خدمات توسعه کشاورزی استان زنجان تشکیل دادند که تعداد کل آنها ۱۶۵ نفر بود. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۱۱۰ نفر برآورد گردید. ابزار این تحقیق پرسشنامه بوده است. جهت روایی پرسشنامه از طریق پانل متخصصان مشتمل بر کارشناسان صاحب‌نظر و دارای تجربه در سازمان نظام مهندسی کشاورزی و مدیریت ترویج استان زنجان اقدام شد. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده جهت بررسی پایایی سوالات نگرشی پرسشنامه ۰٫۸۶ محاسبه گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۵ بهره گرفته شد. نتایج تحلیل داده‌ها از دیدگاه پاسخگویان نشان داد این شرکت‌ها در دستیابی به اهداف خود در زمینه ارائه اطلاعات فنی کشاورزی و ارائه خدمات به کشاورزان تا حد متوسطی موفق بوده‌اند و موفقیت آنها در افزایش راندمان محصولات کشاورزی، توسعه کشاورزی منطقه و افزایش درآمد کشاورزان کمتر از حد متوسط بوده است. نتایج مربوط به تحلیل عواملی موانع تحقق اهداف شرکت‌های خدمات توسعه کشاورزی به استخراج پنج عامل به ترتیب تحت عناوین موانع قانونی، موانع اداری، ناهمگنی اعضاء، ضعف بنیه علمی و مشکلات مالی منجر گردید. این پنج عامل به ترتیب ۲۵/۲۲، ۱۶/۹۲، ۱۲/۳۲، ۱۱/۷۸ و ۱۰/۴۷ از مجموع ۷۶/۷۲ درصد واریانس تبیین شده را تبیین نمودند.

واژگان کلیدی: خصوصی سازی، کشاورزی، فارغ‌التحصیلان کشاورزی، اشتغال، بیکاری

مقدمه

در طول حیات جامعه بشری یکی از موضوعاتی که ذهن بشر را به خود مشغول نموده بدون شک مسئله اشتغال، کار و تلاش برای کسب معاش بوده است (زاهدی مازندرانی، ۱۳۸۳). بررسی روند اشتغال در بخش کشاورزی ایران نشان می دهد که اشتغال در این بخش طی دوره ۱۳۶۵-۱۳۴۴ با نرخ رشد منفی ۱۴/۰۵ درصد روند نزولی داشته و در سال ۱۳۶۵ به پایین ترین حد خود یعنی ۳/۲ میلیون نفر رسیده است ولی این رقم از سال ۱۳۶۵ به بعد نرخ معمولی داشته و در سال ۱۳۷۵ برابر با ۳۳۵۷۲۶۳ نفر می باشد (کهزادی و بلالی، ۱۳۸۳). در رابطه با ساختار بیکاری و اشتغال، رویارویی با پدیده کمبود یا نبود فرصت های شغلی یا اشتغال نامناسب دانش آموختگان دانشگاهی را می توان تاحدودی مساله ای نو به شمار آورد که به ویژه در دهه گذشته در ایران بروز کرده است و هر سال حادثه می شود (کرباسی و دانشور، ۱۳۷۹).

با توجه به امکانات بالقوه بخش کشاورزی در ایران و نقش قابل توجهی که در حال حاضر این بخش در تولید ناخالص کشور دارا می باشد (۲۶ درصد) این اندیشه از طرف برنامه ریزان و سیاستگذاران اقتصادی مطرح می گردد، که ظرفیت تولیدی این بخش نیز می تواند از طریق اعمال مدیریت مناسب و با تلفیق صحیح عناصر و عوامل موثر در تولید، به بیش از مقدار موجود ارتقاء یابد (شریعت زاده، چیدری و نوروزی، ۱۳۸۶). یکی از این فرصت های بخش کشاورزی ایران داشتن متخصصین کافی در رشته های مختلف کشاورزی و منابع طبیعی با مقاطع مختلف دانشگاهی است. بی شک در صورتی که تصمیمات به هنگام و کارساز توسط سیاستگذاران، برنامه ریزان و مدیران این بخش در جهت استفاده از دانش آنان اتخاذ نشود و به مرحله اجرا در نیاید، فرصت بکارگیری آنان به چالش و چالش به تهدیدی برای اقتصاد ایران تبدیل خواهد شد. از این رو می بایست بستر مناسبی در جهت بکارگیری و اشتغال آنها فراهم ساخت و با ارائه راهکارهای علمی و عملی از آنان در راه تحقق اهداف بخش کشاورزی استفاده نمود.

در دو دهه گذشته با آنکه کشاورزی همواره محور توسعه تلقی شده است جریان تعریف شده و مشخصی برای تشویق بخش خصوصی به سرمایه گذاری در بخش کشاورزی و هدایت سرمایه های خصوصی به سوی کارآفرینی در این بخش وجود نداشته است در حالی که با توجه به توان اقتصادی دولت در ایران با تعریف ساز و کارهای مالی و اعتباری به آسانی و در مدتی نسبتاً کوتاه می توان به این هدف نائل آمد. در بخش کشاورزی اشتغالزایی با دشواری و کندی بیشتری پیش می رود بویژه آنکه در برخی مناطق کشور، که به دلیل شرایط طبیعی و اقلیمی و کیفیت نامطلوب منابع، محدودیتهای بیشتری بر فرآیند تولید تحمیل می شود (زاهدی مازندرانی، ۱۳۸۳).

به طور کلی آمارها نشان می دهد که در سه دهه اخیر، بیشترین اشتغال در بخش کشاورزی در وهله نخست در زمینه صنایع پستین و پیشین کشاورزی و در وهله دوم در زمینه فعالیتهای تولیدی در زیر بخش های کشاورزی ایجاد شده است و خدمات کشاورزی تا کنون کمترین سهم را در افزایش اشتغال در بخش داشته است، که شاید یکی از مهمترین دلایل رشد بطئی مشاغل در آن، غلبه ساختار دولتی بر فعالیتهای خدمت رسانی در بخش کشاورزی و محدودیت زمینه های فعالیت بخش خصوصی در این عرصه بوده است (زاهدی مازندرانی، ۱۳۸۳).

با خصوصی سازی می توان کارایی آن دسته از دارایی ها را که در بخش دولتی به طور بهینه مورد استفاده قرار نمی گیرند یا هدر می روند افزایش داد و از اتلاف منابع مالی دولت جلوگیری کرد و در نتیجه کیفیت مدیریت منابع دولت را افزایش داد. تهیه طرحهای گوناگون و متنوع کاربردی، زمینه را برای شکوفایی بخش کشاورزی با حضور گسترده فارغ التحصیلان بخش کشاورزی فراهم خواهد کرد.

با بررسی ادبیات تحقیق در زمینه بیکاری و اشتغال مشخص می شود جمعیتی که بیشتر در معرض خطر بیکاری قرار دارند عمدتاً جوانان تحصیل کرده ای هستند که برای اولین بار وارد بازار کار می شوند و در سراسر جهان، میزان بیکاری جوانان ۳ تا ۳ برابر بالاتر از میزان بیکاری بزرگسالان است (هرندی، پزشکی راد، و چیدری، ۱۳۸۶).

نتیجه مطالعه ای نشان می دهد در بلند مدت میزان سرمایه گذاری رابطه مثبتی با افزایش اشتغال در بخش کشاورزی دارد، لذا توجه دولت در جهت افزایش سرمایه گذاری در بخش کشاورزی میتواند به نحو قابل توجهی معضل بیکاری را هم به صورت مقطعی و هم در بلند مدت تعدیل کند. (کهزادی و بلالی، ۱۳۸۳)

در پژوهشی که از سوی زمانی (۱۳۸۱) در دانشگاه شیراز صورت گرفته مشخص گردیده که تنها ۵ درصد از دانشجویان کشاورزی در سال سوم، آینده شغلی مشخصی را پیش رو دارند و برای حدود ۳۶ درصد از آنان تا اندازه ای زمینه شغلی آینده مشخص شده است ولی در حدود ۶۰ درصد اصلاً ایده ای نسبت به کار و شغل آتی خویش ندارند.

در زمینه ترکیب شغلی دانش اموختگان، بخش دولتی با ۸۴ درصد بخش غالب در جذب دانش اموختگان رشته های کشاورزی به شمار می آید. در حالی که بیش از ۸۰ درصد از فعالیتهای بخش کشاورزی خصوصی است. بخش خصوصی با ۱۲ درصد رتبه دوم را به خود اختصاص داده است که باید موانع جذب دانش اموختگان در بخش خصوصی شناسایی و برطرف شود.

برای حل معضل بیکاری فارغ التحصیلان کشاورزی در طول یکصد سال گذشته از انحلال مدارس و انتقال مدارس و استخدام دولتی فارغ التحصیلان آنها استفاده شده است. البته راه حل سوم یعنی استخدام دولتی تاکنون مورد اقبال فارغ التحصیلان مدارس کشاورزی بوده هرچند اکنون دیگر دولت هم به دلایل مختلف نمی تواند تمام فارغ التحصیلان کشاورزی را استخدام نماید. (زمانی پور، ۱۳۸۶)

تاسیس شرکتهای خدماتی که در سالهای اخیر صورت گرفته است، یکی از راههای خصوصی سازی است که می تواند برای فارغ التحصیلان این بخش که جویای کار هستند، اشتغال ایجاد کند. مهمترین اهداف این شرکت ها عبارتند از:

۱. اشتغالزایی برای فارغ التحصیلان بخش کشاورزی در سطح کشور
۲. پیگیری و انجام تمامی فعالیتهای تصدی گری (غیر حاکمیتی)
۳. افزایش سطح فعالیتهای ترویجی و سازمانی
۴. ساماندهی و سازماندهی فارغ التحصیلان بخش کشاورزی و استفاده از شور و نشاط و پتانسیل انسانی
۵. توسعه و ترویج غیردولتی
۶. کاهش تصدی گری و واگذاری امور به بخش خصوصی
۷. ارائه خدمات، نه به صورت منفعل و نه بصورت فعال برای دریافت اطلاعات فنی.

سوال و مساله ای که در این زمینه مطرح می شود این است که آیا تاسیس این شرکتهای که با هدف ایجاد اشتغال برای فارغ التحصیلان کشاورزی و توسعه کشاورزی انجام شده است، در رسیدن به اهداف موفق بوده است؟ مساله ای دیگری که وجود دارد این است که موانع و مشکلات موجود در تحقق اهداف این شرکتهای مشخص نشده است. این مطالعه با هدف پاسخگویی به این سوالات انجام گردید. به عبارت دیگر هدف این مطالعه تعیین میزان دستیابی به اهداف تعیین شده شرکتهای خدمات کشاورزی و شناسایی موانع تحقق اهداف پیش بینی شده برای این شرکتهای بود.

روش تحقیق

این پژوهش، بر مبنای راهبرد پیمایش و از طریق پرسشنامه به عنوان ابزار گردآوری داده‌های مورد نیاز در استان زنجان به انجام رسیده است. با توجه به بررسی میزان موفقیت شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی در رسیدن به اهداف تعیین شده و شناسایی موانع فراروی این شرکتهای از نوع پژوهشهای کاربردی است. جامعه آماری تحقیق حاضر، کلیه کارشناسانی را شامل شده است که در محدوده‌ی زمانی انجام تحقیق (تیر ماه ۱۳۸۷) در یکی از شرکتهای توسعه خدمات توسعه کشاورزی استان زنجان عضو بودند. با توجه به اطلاعات کسب شده از سازمان نظام مهندسی کشاورزی استان زنجان، تعداد جامعه آماری ۱۶۵ نفر بودند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۱۱۰ نفر برآورد گردید که برای اطمینان بیشتر به ۱۲۰ نفر از جامعه پرسشنامه ارسال شد. لازم به ذکر است که از بین ۱۲۰ نفری که پرسشنامه را دریافت نمودند، ۱۱۱ نفر به تکمیل و ارسال پرسشنامه‌ها مبادرت ورزیدند. برای حصول اطمینان از پایایی پرسشنامه‌ها از آزمون آلفای کرونباخ بهره گرفته شد که مقدار آن برای کل پرسشهای نگرشی ۰,۸۶ به دست آمد که نشان از مناسب بودن پرسشهای پرسشنامه مورد استفاده دارد. برای اطمینان از روایی یا اعتبار محتوایی پرسشنامه از نظرات کارشناسان صاحب نظر در سازمان نظام مهندسی کشاورزی و مدیریت ترویج سازمان جهاد کشاورزی استان زنجان استفاده شد و اصلاحات لازم انجام گردید. پس از گردآوری پرسشنامه‌های تکمیل شده، از نرم‌افزار SPSS جهت تحلیل داده‌ها استفاده شد.

نتایج

ویژگیهای فردی

میانگینی سنی پاسخگویان ۲۵,۱ سال با انحراف معیار ۱,۴ سال بود. جوان ترین پاسخگو ۲۳ سال و مسن ترین آنها ۲۹ سال داشتند. ۷۲,۲ درصد پاسخگویان مرد و ۲۷,۸ درصد زن بودند. از نظر رشته تحصیلی بیشترین فراوانی مربوط به رشته های باغبانی و علوم دامی (هر کدام ۲۵ درصد) بود و توزیع فراوانی بقیه رشته ها به ترتیب عبارت بودند از: زراعت و اصلاح نباتات (۱۸,۷٪)، ترویج و آموزش کشاورزی (۱۴,۷٪)، ماشینهای کشاورزی (۸,۳٪) و سایر گرایشها (۸,۳٪). نتایج تحلیل داده ها نشان داد که مدرک تحصیلی اغلب (۸۶,۷٪) افراد شاغل در این شرکت ها کارشناسی می باشد و تنها ۱۳,۳٪ داری مدرک کاردانی و کارشناسی ارشد بودند.

بررسی میزان موفقیت شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی در رسیدن به اهداف پیش بینی شده

با توجه به اساسنامه شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی که در آن اهداف تاسیس این شرکتهای ذکر شده است، میزان تحقق اهداف فوق از دیدگاه اعضای این شرکتهای مورد ارزیابی قرار گرفت. برای سنجش میزان موفقیت شرکتهای در دستیابی به هر کدام از اهداف تعیین شده از طیف لیکرت ۵ سطحی استفاده شد. نتایج به دست آمده در جدول ۱ ارائه شده است.

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می شود از دیدگاه اعضای شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی، این شرکتهای در ارائه اطلاعات فنی کشاورزی و خدمات به کشاورزان در حد متوسط تا زیاد موفق بوده اند ولی میزان موفقیت این شرکتهای در توسعه کشاورزی منطقه، ساماندهی دانش آموختگان بخش کشاورزی، افزایش راندمان محصولات کشاورزی و افزایش درآمد کشاورزان کمتر از متوسط بوده است.

جدول ۱: میزان موفقیت شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی در رسیدن به اهداف پیش بینی شده

اهداف	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات
ارائه اطلاعات فنی کشاورزی به کشاورزان	۳,۴۷	۰,۷۹	۰,۲۲
ارائه خدمات (مانند توزیع کود و سم و ...) به کشاورزان	۳,۲۷	۰,۸۹	۰,۲۶
اشتغالزایی برای دانش آموختگان بخش کشاورزی	۳	۱,۱	۰,۳۶
انجام فعالیتهای ترویجی	۳	۱,۱	۰,۳۶
توسعه و ترویج فعالیتهای غیردولتی	۳	۱,۳۷	۰,۴۵
واگذاری امور به بخش خصوصی	۲,۹۴	۱,۲۵	۰,۴۲
توسعه کشاورزی منطقه	۲,۸۸	۱,۱۸	۰,۴
ساماندهی و سازماندهی دانش آموختگان بخش کشاورزی	۲,۷۷	۱,۱۱	۰,۴
افزایش راندمان محصولات کشاورزی	۲,۷۷	۱,۱۱	۰,۴
افزایش درآمد کشاورزان	۲,۷۶	۱,۱۴	۰,۴۱
انجام فعالیتهای تصدی گری	۲,۶	۰,۷۶	۰,۲۹

توضیح: ۵: خیلی زیاد،۱: خیلی کم

موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده

موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده از دیدگاه اعضای این شرکتها با استفاده از ۲۵ گویه که از نتایج بررسی منابع و مصاحبه های انجام شده با کارشناسان بخش دولتی و خصوصی مرتبط استخراج شده بود، مورد سنجش قرار گرفت. نتایج تحلیل پاسخها به طور خلاصه در جدول ۲ آورده شده است. همانطور که داده های جدول ۲ نشان می دهد از نظر فارغ التحصیلان رشته های کشاورزی عضو شرکتها همه موانع مورد بررسی در حد متوسط تا خیلی زیاد در رسیدن شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده موثر می باشند.

جدول ۲: موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده

موانع	میانگین	انحراف معیار
همگن نبودن اعضای اصلی شرکت	۴,۵۵	۰,۷۸
مقطعی و دوره ای بودن طرحهای قابل واگذاری جهاد کشاورزی به شرکتهای	۴,۵۰	۰,۶۱
نداشتن سرمایه کافی اغلب دانش آموختگان برای احداث دفتر کار و سوله	۴,۵۰	۰,۷۰
عدم وجود تضمین برای ادامه کار شرکتهای در آینده	۴,۵۰	۰,۷۱
عدم تامین مالی کافی برای شرکتهای در شروع یک برنامه	۴,۴۴	۰,۷۸
بیمه نبودن شرکتهای	۴,۴۴	۰,۸۵
عدم تطابق آموخته های دانشگاهی با وظایف جاری شرکتهای	۴,۴۴	۰,۷
عدم پرداخت به موقع حق الزحمه و هزینه طرحها بعد از اتمام آنها	۴,۴۱	۱,۰۶
عدم اطمینان روستاییان به دلیل سوابق ذهنی قبلی	۴,۲۹	۰,۵۸
بروکراسی اداری زیاد در سازمان نظام مهندسی کشاورزی	۴,۱۶	۰,۷۸
عدم وجود فعالیتهای تعریف شده برای این شرکتهای	۴,۱۲	۰,۸۰
عدم همکاری روسای مراکز ترویج و خدمات کشاورزی	۴,۱۱	۰,۷۵
نداشتن تجربه عملی کشاورزی	۴,۰۵	۰,۸۰
ناکافی بودن اطلاعات علمی کارکنان ادارات سازمان	۴,۰۵	۰,۶۳
نداشتن اعتماد به نفس کافی	۴,۰۵	۰,۸۷
عدم توانمندی کافی دانش آموختگان در ایجاد کار و خلاقیت	۴	۰,۸۴
عدم توانمندی کافی دانش آموختگان در انجام کارهای میدانی	۳,۹۴	۰,۷۲
سوء استفاده موسسان شرکتهای از افراد تازه وارد و فروش سهام به این افراد با قیمت بالا	۳,۹۴	۰,۹۳
ناکافی بودن امکانات آموزشی در دانشگاهها	۳,۹۴	۰,۹۹
عدم اطمینان از سوی برخی مدیران و رؤساء وجود سوءظن	۳,۹۴	۰,۷۲
سنگ اندازی برخی از کارمندان یا روستاییان پر نفوذ	۳,۹۴	۰,۷۲
محدود بودن فعالیت شرکتهای به موضوعات ارائه شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی	۳,۸۸	۱,۱۳
بروکراسی اداری زیاد در ادارات جهاد کشاورزی	۳,۸۸	۰,۸۳
عدم تسلط اعضای شرکت به بحثهای کلی و عمومی کشاورزی	۳,۶۶	۰,۷۶
مناسب نبودن ترکیب کارشناسان شرکت از نظر رشته های تحصیلی	۳,۵۵	۱,۰۹

توضیح: ۵: خیلی زیاد،۱: خیلی کم

تحلیل عاملی موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده

به منظور تعیین مناسب بودن داده های گردآوری شده برای تحلیل عاملی از ضریب کی.ام. او و آماره بارتلت استفاده شد. در این بخش مقدار کی.ام. او برابر ۰/۸۱۷ به دست آمد که نشان دهنده مناسب بودن همبستگی های موجود در بین داده ها برای تحلیل عاملی می باشد. از سوی دیگر برای اطمینان از مناسب بودن داده ها برای تحلیل عاملی از آزمون بارتلت نیز استفاده شد. مقدار آماره بارتلت برابر با ۷۸۲/۵۳ بدست آمد که در سطح ۱٪ معنی دار بود. لذا داده ها

برای تحلیل عاملی مناسب بودند. در جدول ۳ تعداد عوامل استخراج شده همراه با مقادیر ویژه هر یک از آنها، درصد واریانس هر یک از عوامل و درصد تجمعی واریانس عوامل آمده است.

جدول ۳: خلاصه تحلیل عاملی موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده

عاملها	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد تجمعی واریانس
موانع قانونی	۶/۳۰	۲۵/۲۲	۲۵/۲۲
موانع اداری	۴/۲۳	۱۶/۹۲	۴۲/۱۴
ناهمگنی اعضاء	۳/۰۸	۱۲/۳۲	۵۴/۴۶
ضعف بنیه علمی	۲/۹۵	۱۱/۷۸	۶۶/۲۴
مشکلات مالی	۲/۶۲	۱۰/۴۷	۷۶/۷۲

با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی، پنج عامل با مقادیر ویژه بالاتر از یک استخراج شدند. در مجموع پنج عامل فوق توانستند ۷۶/۷۲ درصد از کل واریانس نمایانگر موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده را تبیین نمایند. پس از پردازش متغیرهای نمایانگر موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده، نسبت به نام گذاری عوامل به دست آمده از تحلیل عاملی اقدام گردید. در جدول ۴ هر یک از عوامل و متغیرهای مربوط به آن عامل همراه با بار عاملی و گویه های پوشاننده آنها آورده شده است. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که موانع قانونی و اداری ۲۵/۲۲ درصد واریانس را به خود اختصاص داده اند و با مقدار ویژه ۶/۳۰ عامل اول موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده بوده است.

جدول ۴: متغیرهای عاملها و بار عاملی بدست آمده از ماتریس دوران یافته موانع دستیابی شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی به اهداف تعیین شده

نام عامل	متغیرها	بار عاملی
موانع قانونی	عدم وجود فعالیتهای تعریف شده برای شرکتهای	۰/۷۱۵
	محدود بودن فعالیت شرکتهای به موضوعات ارائه شده از طرف سازمان جهاد کشاورزی	۰/۸۷۵
	مقطعی بودن طرحهای قابل واگذاری جهاد کشاورزی به شرکتهای	۰/۸۰۳
	عدم وجود تضمین برای ادامه کار شرکتهای در آینده	۰/۵۷۱
	بیمه نبودن شرکتهای	۰/۸۸۰
موانع اداری	بروکراسی اداری زیاد در ادارات جهاد کشاورزی	۰/۸۰۹
	بروکراسی اداری زیاد در سازمان نظام مهندسی کشاورزی	۰/۸۴۲
	عدم پرداخت به موقع حق الزحمه و هزینه طرحها بعد از اتمام آنها	۰/۷۰۴
ناهمگنی اعضاء	همگن نبودن اعضاء اصلی شرکت	۰/۵۶۵
	مناسب نبودن ترکیب کارشناسان شرکت از نظر رشته تحصیلی	۰/۷۷۰
	نداشتن اعتماد به نفس کافی	۰/۶۳۰
ضعف در بنیه علمی	عدم توانمندی کافی دانش آموختگان در انجام کارهای میدانی	۰/۶۳۰

۰/۸۹۷	عدم توانمندی کافی دانش آموختگان در ایجاد کار و خلاقیت	
۰/۶۷۰	نداشتن تجربه عملی کشاورزی	
۰/۶۲۸	ناکافی بودن امکانات آموزشی در دانشگاهها	
۰/۷۷۰	عدم تطابق آموخته های دانشگاهی با وظایف جاری شرکتها	
۰/۷۷۲	سوء استفاده موسسان شرکتها از افراد تازه وارد و فروش سهام به آنها با قیمت بالا	مشکلات مالی
۰/۹۶۶	عدم تامین مالی کافی برای شرکتها در شروع یک برنامه	
۰/۵۴۲	نداشتن سرمایه کافی اغلب دانش آموختگان برای احداث دفتر کار و سوله	

نتیجه گیری و پیشنهادات

نتایج تحقیق نشان داد بیشتر افراد شاغل در شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی را فارغ التحصیلان رشته های باغبانی و علوم دامی تشکیل داده اند و این در حالی است که کشاورزی در استان زنجان بیشتر شامل بخش زراعت می شود. با توجه به ماهیت کار ترویجی این شرکتها از یک طرف و غالب بودن فعالیتهای زراعی در استان پیشنهاد می شود که در اساسنامه تشکیل این شرکتها استفاده از حداقل یک فارغ التحصیل با گرایش زراعت و یک نفر با گرایش ترویج و آموزش کشاورزی اجباری گردد. در این تحقیق میزان موفقیت شرکتهای خدمات توسعه کشاورزی در رسیدن به اهداف تعیین شده بررسی گردید و مشخص شد این شرکتها به غیر از دو مورد از اهداف تعیین شده در تحقق بقیه اهداف موفق نبوده اند. با توجه به اینکه استان زنجان در تاسیس و استفاده از این شرکتها پیشگام بوده و جزو استانهای موفق در این زمینه می باشد، این یافته لزوم توجه به مشکلات این شرکتها و رفع آنها را مشخص می سازد.

نتایج تحلیل عاملی موانع دستیابی شرکتها به اهداف تعیین شده نشان داد این موانع را می توان در پنج عامل موانع قانونی، موانع اداری، ناهمگنی اعضاء، ضعف بنیه علمی و عملی و مشکلات مالی تقسیم کرد. با توجه به نتایج فوق در زمینه موانع قانونی پیشنهاد می شود ابهامات قانونی موجود رفع شده و چارچوب فعالیتهای و نحوه تعامل سازمان نظام مهندسی و سازمان جهاد کشاورزی استان با این شرکتها بصورت شفاف اصلاح گردند.

با توجه به عامل دوم موانع شرکتها در تحقق اهداف یعنی مشکل موانع و بروکراسی اداری توصیه می شود با تعیین رویه های قانونی و انجام نظارت منظم نسبت به رفع یا کاهش این مشکلات اقدام شود. همچنین با توجه به نتایج به دست آمده پیشنهاد می گردد در تعیین سرفصلها و ارائه دروس به ارائه مهارتهای عملی و مورد نیاز منطقه توجه بیشتری لحاظ گردد.

فهرست منابع

زاهدی مازندرانی، م (۱۳۸۳). ضرورتهای کارکردی توسعه اشتغال در بخش کشاورزی. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، ۱۲(۴۵)، ص ۴۱-۶۸.

کهزادی، ن و بلالی، ح. (۱۳۸۱). بررسی رابطه بلند مدت اشتغال و موجودی سرمایه در بخش کشاورزی ایران از طریق آزمون هم انباشتگی ARDL و آزمون یوهانسن. *پژوهشهای اقتصادی*، ۲(۴)، ص ۵۱-۶۲.

کرباسی، ع و دانشور، م (۱۳۷۹). بررسی وضعیت اشتغال در بخش کشاورزی استان خراسان در برنامه سوم توسعه. *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، ۸(۳۰) ص ۲۴۷-۲۶۴.

شریعت زاده، م، چیذری، م و نوروزی، الف. (۱۳۸۶). بررسی و مقایسه نظرات خبرگان مجریان و فارغ التحصیلان نظام آموزش متوسطه کشاورزی پیرامون توقعات بازار کار به منظور ارتقاء بهره وری فارغ التحصیلان در ایران، مجله علوم کشاورزی، سال ۱۳، شماره ۱، ص ۷۳-۵۵

هرندی، ف، پزشکی راد، غ و چیذری، م. (۱۳۸۶). بررسی وضعیت شغلی و موفقیت شغلی دانش آموختگان مراکز آموزش کشاورزی استان آذربایجان شرقی، مجله علوم ترویج و آموزش کشاورزی، جلد ۳، شماره ۱، ص ۹-۱

زمانی، غ (۱۳۸۰). معیارهای انتخاب شغل از دیدگاه دانشجویان کشاورزی، مجله علوم کشاورزی ایران، جلد ۳، شماره ۳۱، ص ۸۷-۸۱

زمانی پور، الف. (۱۳۸۶). آموزش کشاورزی در ایران: آغازی اشتباه و انجامی بی سرانجام. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۳(۱)، ص ۱۷۴-۱۵۹.

Assessing Role of Agricultural Development Services firms in Agricultural Development and Employment of Agricultural Graduates in Zanjan Province

Jafar Yaghoubi and Maryam Yaghoubzadeh
Yaghobi@znu.ac.ir

Abstract

Agriculture sector of Iran is facing valuable opportunities and new challenges in the fields of domestic and global economy. Existence of a large number of agricultural graduates in different fields of agriculture considered one of these opportunities. Certainly, if the policy-makers and planners do not plan for best use of these valuable human resources, this opportunity will become a threat. One of the plans during the past few years in this direction was establishing agricultural development services firms (ADSFs). The purpose of this study is to assess the role and status of the ADSFs in agricultural development and creating jobs for agricultural graduates in Zanjan province and to determine barriers to achieve the objectives of ADSFs. A descriptive–correlation survey method was used in this study. The study population consists of members of ADSFs in Zanjan province (N=165). A sample of 110 was selected using the stratified random sampling method. Responses filled in close-ended questionnaire whose reliability was verified by Cronbach's alpha calculated at 0.86. Validity of instrument was determined by adhering to comments provided by a panel of experts. Collected data were analyzed using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS-15). Results show that ADSFs, from the viewpoints of members, achieve their goals. In the field of agricultural and technical information, services to farmers have been moderately successful and their success in increasing the efficiency of agricultural produces, development of agriculture and increase farmers' income, is less than average. According to findings of factor analysis, in detection of the barriers to achieve the objectives of ADSFs, five components were extracted. The first factor called as legal barriers factor explained by 25.22% of the total variances. The second factor called the administrative bureaucracy factor explained by 16.92% of the variances. The third factor called heterogeneity of members' factor represented by 12.32% of the variances. The fourth and fifth factors called academic atrophy and financial problems factors respectively which realized 11.78% and 10.47% of the total explained variances (76.72%) , respectively.

Key Words: Privatization, Agricultural graduates, Employment, Unemployment, Zanjan province